

ДО ЮВІЛЕЮ ЛІАНИ ВАСИЛІВНИ ВАКУЛЕНКО

Восени відзначила свій ювілей доктор історичних наук, фахівець з археології римського та ранньосередньовічного часу Ліана Василівна Вакуленко. Багато хто здивується дізнавшись, що ця моложава, красива, струнка, елегантна та енергійна жінка відсвяткувала своє 80-річчя.

Народилась Ліана Василівна в м. Запоріжжя, її шкільні роки пройшли у м. Хмельницьку, куди переїхала родина у зв'язку з новою посадою батька. Професію археолога Л.В. Вакуленко обрала під час навчання на історичному факультеті Чернівецького державного університету. Захопилась археологією майже з першої археологічної практики. Відтоді всі свої канікули вона проводила в експедиціях, якими керував І.С. Винокур.

Після закінчення університету у 1961 р. і до вступу в аспірантуру Інституту археології АН УРСР у 1968 р. Ліана Василівна працювала старшим науковим співробітником Тернопільського краєзнавчого музею і старшим викладачем історичного факультету Івано-Франківського педагогічного інституту. Під час навчання в аспірантурі її науковим керівником був проф. В.Й. Довженок. З цього часу протягом 40 років її життя було пов'язане з Інститутом археології.

Починаючи з аспірантських років Л.В. Вакуленко щорічно проводила самостійні археологічні дослідження. Вона понад 30 років керувала експедиціями з вивчення пам'яток культури карпатських курганів, черняхівської і липицької культур та ранньослов'янських старожитностей на території Прикарпаття і Подністер'я. Також приймала участь в експедиціях свого чоловіка Приходнюка Олега Михайловича, чий науковий інтерес був зосереджений на території Подніпров'я.

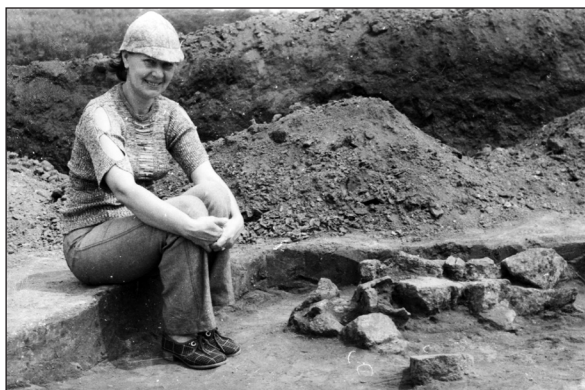
У середині 1960-х рр. нею було вперше почато розкопки поселень культури карпатських курганів (III—IV ст.), що стало новим етапом у вивченні культури, яка раніше була відома лише за поховальними пам'ятками. Ці матеріали склали значну частину джерельної бази її кандидатської дисертації «Населення Карпатського підгір'я в першій половині I тисячоліття н. е.», яка була успішно захищена в 1974 р., та монографії «Пам'ятки підгір'я Українських Карпат першої половини I тисячоліття н. е.» (К., 1977). Проведеними дослідженнями були здобуті матеріали для характеристики топографії поселень, житлового та господарського будівництва, отримані нові дані стосовно матеріальної культури та господарства прикарпатського населення. Зокрема, використання

методів палеоботаніки та палеозоології, дозволило спростувати пануючу раніше думку про скотарський характер господарства прикарпатських племен.

Л.В. Вакуленко є автором тривалих досліджень (1974—1979 рр.), багаточислового поселення поблизу с. Сокол на Середньому Дністрі, проведених у межах робіт Дністровської новобудовної експедиції. Під час розкопок, результати яких було представлено у монографії «Славянские поселения I тыс. н. э. у с. Сокол на Среднем Днестре», написаної в співавторстві з О.М. Приходнюком, були відкриті житлові, господарські та виробничі споруди черняхівського часу. Характерною особливістю пам'ятки були черняхівські житла, обладнані печами-кам'янками. Останні, як відомо, є характерною етнографічною рисою ранньосередньовічних слов'янських старожитностей. Це, без перебільшення, сенсаційне відкриття стало одним із вагомих аргументів для пошуків слов'янських коренів у культурах попереднього періоду.

Проте, найбільшою любов'ю Ліани Василівни була територія Карпатського басейну. Багато часу та сил вона присвятила польовим дослідженням прикарпатських пам'яток, вивченню та реконструкції етнокультурної та соціально-економічної історії регіону у першій половині I тис. н. е. Польові дослідження значно збільшили джерельну базу. Нова методика розкопок курганних могильників дала матеріали для реконструкції поховальних звичаїв, зокрема були виявлені сліди дерев'яних поховальних споруд. Останню крапку в питанні про характер прикарпатського господарства поставили розкопки на поселенні поблизу с. Пилипи, де були відкриті зерносховища, в яких збереглася велика кількість згорілого збіжжя. Широкий спектр злакових культур та городини, що їх вирощували мешканці Пилипівського селища, не залишав сумнівів у землеробському характері їх господарства.

Аналіз писемних джерел та численної літератури з історії Європи римського часу дозволив відтворити історичний контекст регіону. На противагу думці, що раніше склалася в науці, про поширення культури карпатських курганів як на територію Прикарпаття, так і Закарпаття, Ліана Василівна довела, що етнічна історія по різні боки Карпат є відмінною. Пам'ятки культури карпатських курганів поширені лише у Прикарпатті вздовж північно-східних схилів Карпатської дуги, де склалася і під потужним впливом античної цивілізації

стабільно розвивалася культура прикарпатського населення. На території Закарпаття постійні міграційні хвилі етнічно різних племен германської людності неодноразово змінювали етнічну карту краю.

Після захисту докторської дисертації вийшла друком монографія Л.В. Вакуленко «Українські Карпати у пізньоримський час (етнокультурні та соціально-економічні процеси)» (К., 2010), у якій на тлі загальних проблем тогочасної Європейської історії розглядаються шляхи формування нових спільнот у Карпатському басейні, значення міграцій у цьому процесі, вплив античної цивілізації на племінний світ регіону, хронологічна періодизація старожитностей та їх зв'язок з історичними реаліями. Хоча робота присвячена території Прикарпаття, але, як справедливо зазначає дослідниця, прикарпатське населення не було ізольоване від європейського світу. Отже, для розуміння регіональної ситуації потрібно було розглянути цілий ряд проблем загальноєвропейського масштабу. Цікавими є висновки щодо походження гончарства, абсолютно новий погляд на виникнення явища, відомого як кельтський ренесанс. Несподіваною та блискучою була висунута гіпотеза, щодо племінної належності населення Прикарпаття у пізньоримський час германському племені тайфалів. Представлена розгорнута розвідка щодо ролі римських монет на території Європейського Барбарікуму. На противагу раніше пануючій думці, що головними торговими посередниками між античним світом та племінним населенням Східної Європи виступали античні міста Північного Причорномор'я, було висунуто та обґрунтовано твердження, що провідна роль у антично-варварській торгівлі належала портам західного узбережжя Чорного моря, таких як Істрія, Томи, Каллатіс. Саме ці міста були не лише перевалочними пунктами але й потужними виробниками та постачальниками товарів, що їх потребувало варварське насе-

лення. Висунуті положення та гіпотези, виго-лошені у доповідях на вітчизняних та зарубіж-них конференціях, та опубліковані у статтях у європейських виданнях знайшли визнання у європейському науковому співтоваристві.

Зауважимо, що наукові роботи Ліани Василів-ни написані прекрасною літературною мовою.

Неодмінним учасником всіх експедицій Ліани Василівни, був її чоловік Олег Михай-лович Приходнюк. Вони разом провели дослі-дження десятків пам'яток I тис. н. е., а також Пастирського городища. Монографія «Пас-тирське городище», завершена Олегом Ми-хайловичем напередодні його смерті, побачила світ у 2005 р. завдяки Ліані Василівні.

Ліана Василівна є дуже доброзичливою лю-диною. Широ радіє, коли читає цікаву наукову

статтю, дисертацію, монографію або дізнається про нові здобутки колег. Вона із задоволен-ням опікується молоддю, ніколи не відмовляє у консультації, обговоренні, редагуванні, ре-цензуванні наукових робіт. Найвища від неї похвала — «хороший вчений» або, якщо йдеть-ся про початківця, «буде хорошим вченим».

Свій ювілей Ліана Василівна зустрічає но-вими науковими здобутками, підготовлені і ви-ходять друком нові статті. Працюючи провід-ним науковим співробітником в археологічних фондах Національного музею історії України, вона не пориває творчих і дружніх зв'язків з рідним Інститутом археології.

Бажаємо Ліані Василівні Вакуленко міцно-го здоров'я, творчих успіхів, нових наукових звершень.

О.В. ПЕТРАУСКАС, Н.С. АБАШИНА

КОНФЕРЕНЦІЯ «ФЕНОМЕН БІЛЬСЬКОГО ГОРОДИЩА—2016»

12—13 серпня 2016 р. на базі Історико-культурного заповідника «Більськ» відбулася Міжнародна наукова конференція «Феномен Більського городища-2016», що була присвя-чена 110-річчю від початку археологічних до-сліджень цієї видатної пам'ятки та 95-річчю від дня народження визначного українського ар-хеолога — Бориса Андрійовича Шрамка. Іні-ціаторами проведення наукового заходу були Комунальна Установа «Історико-культурний заповідник «Більськ» Полтавської обласної ради, Управління культури Полтавської облас-ної ради, а також Центр охорони та досліджень пам'яток археології Управління культури Пол-тавської облдержадміністрації (ЦОДПА УК Полтавської ОДА).

У роботі конференції взяло участь близь-ко 80 осіб, серед яких були представники вла-ди обласного й районного рівнів та науков-ці з Інститутів археології НАН України (к. і. н. О.Д. Могилів, Д.С. Гречко, Д.В. Каравайко, О.В. Шелехань) і Росії (д. і. н. А.М. Облом-

ський), Центру охорони та досліджень пам'яток археології Управління культури Полтавської облдержадміністрації (к. і. н. О.Б. Супруненко, І.М. Кулатова), Дніпропетровського держав-ного педагогічного університету ім. О. Гончара (к. і. н. О.В. Ромашко), Полтавського національ-ного педагогічного університету ім. В.Г. Коро-ленка (к. і. н. П.Я. Гавриш), Харківського націо-нального університету ім. В.Н. Каразіна (к. і. н. І.Б. Шрамко), Інституту керамології — відді-лення Інституту народознавства НАН України та Національного музею-заповідника україн-ського гончарства в Опішні (к. і. н. В.В. Котен-ко, А.В. Гейко, Ю.О. Пуголовко), Харківського національного університету будівництва й ар-хітектури (к. арх. О.А. Маляревська), Полтав-ського національного технічного університету ім. Ю. Кондратюка (П.І. Волик), Музею архео-логії та етнографії Слобідської України Харків-ського національного університету ім. В.Н. Ка-разіна (к. і. н. С.А. Задніков), Харківського іс-торичного музею ім. М.Ф. Сумцова (к. і. н. К.Ю. Пеляшенко, Л.І. Бабенко), Охтирського краєзнавчого музею (Ю.М. Берест), аспіранти